

**THE OPERATIC LEGACY OF MYKHAILO HRYSHKO DURING
THE KYIV PERIOD OF HIS CREATIVE WORK
(ON THE 125TH ANNIVERSARY OF THE ARTIST'S BIRTH)**

**ОПЕРНИЙ ДОРОБОК МИХАЙЛА ГРИШКА
В КИЇВСЬКИЙ ПЕРІОД ЙОГО ТВОРЧОСТІ
(ДО 125-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИТЦЯ)**

Olena Katsalap¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-672-0-13>

У 2026 р. мистецька спільнота України відзначає ювілейну дату – 125-річчя від дня народження українського співака Михайла Гришка. Завдяки яскравому таланту – могутньої сили голосу (баритон), акторській фактурі й харизмі – він посів помітне місце серед плеяди найвідоміших вітчизняних майстрів оперної сцени. Його колегами були Оксана Петрусенко, Зоя Гайдай, Михайло Донець, Юрій Кипоренко-Доманський, Лариса Руденко, Борис Гмиря, Петро Білинник, Єлизавета Чавдар та інші відомі українські вокалісти. У віці двадцяти п'яти років співак дебютував на сцені Одеської опери, потім продовжив сценічно-виконавську діяльність у Харківському театрі, а з 1936 р. його життя було присвячено служінню Київській опері [2, с. 196]. Саме в столичному театрі співакові вдалося найповніше реалізувати свій творчий потенціал, створивши чимало образів у багатьох постановках, зокрема й прем'єрних.

Роки творчої активності Михайла Гришка на сцені Київської опери збіглися в часі з непростотою для українського народу добою сталінізму, що проявилася в масових репресіях та тотальній ідеологізації всіх сфер життя суспільства. Інструментом жорсткого ідеологічного контролю була радянська пропаганда, яка поширювалася звідусіль, зокрема й зі сцени театру у вигляді новостворених опер на революційно-пропагандистські сюжети. Такими, зокрема, були твори «Піднята цілина» російського композитора Івана Дзержинського або «Щорс» Бориса Лятошинського, поставлені в Київській опері у другій половині 1930-х рр. [4, арк. 108 зв.; 5, арк. 4]. Відтак діапазон ролей багатьох артистів розширився, адже включав персонажів як класичних опер, так і сучасних постановок. Зокрема, до класичного репертуару Михайла Гришка на той час додалась участь у новоствореній опері «Розлам» Володимира Феміліді [3, арк. 174–174 зв.]. Втім, навіть у ті моторошні

---

¹ Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ukraine

роки театральні діячі намагалися пропонувати київській публіці не лише твори на революційну тематику, а й оперну класику, самобутнє мистецтво, на чому й хотілося б сконцентрувати увагу. Одним із таких спектаклів стала опера «Даїсі» авторства грузинського композитора Захарія Паліашвілі, де одну з провідних ролей – воїна Кіазо – виконав Михайло Гришко. Над постановкою, прем'єра якої відбулася в березні 1938 р., працювали досвідчені митці: режисер Володимир Манзій і диригент Володимир Пірадов. Для більш ґрунтовного осмислення матеріалу постановники побували у творчому відрядженні в Грузії, де ближче ознайомилися з тамтешнім мистецтвом. Заради досягнення художньої достовірності до постановочного процесу були залучені головний художник театру ім. Шота Руставелі Іраклій Гамрекелі та балетмейстер Тбіліської опери Ілля Сухішвілі, який у перших виставах був і виконавцем запальних грузинських танців. Звісно, спектакль виявився дуже вдалим. Виконавці головних ролей Зоя Гайдай (Маро), Микола Платонов (Малхаз) і Михайло Гришко (Кіазо) отримали здебільшого гарні відгуки рецензентів [5, арк. 15–15 зв.]. Зокрема, образ Кіазо вийшов в артиста багатограним. Він зміг показати свого героя з одного боку палкою людиною, здатною помститися за нерозділене кохання, а з іншого – героїчним воїном [6, арк. 31].

У 1940 р. Михайлові Гришку випала нагода розширити свій виконавський репертуар за рахунок опери «Отелло» авторства італійського композитора-романтика Джузеппе Верді, прем'єру якої готував театр. Режисер спектаклю Микола Смолич запропонував роль Дездемони Зої Гайдай, Отелло – Юрію Кипоренко-Доманському, а образ підступного Яго мав утілити Михайло Гришко. Критик Абрам Гозенпуд пізніше констатував, наскільки ця опера виявилася складною для виконання й постановки. Проте «труд театру увінчався значною перемогою» [6, арк. 13]. І в цьому, на його думку, була заслуга як постановників, так і виконавців головних ролей. Щоправда, в роботі Михайла Гришка він відзначив лише його голос, який «звучав чудово» [6, арк. 13].

Після завершення Другої світової війни оперна кар'єра Михайла Гришка продовжила набирати обертів. Незаперечною творчою удачею співака стала участь у прем'єрі «Гальки» польського композитора Станіслава Монюшка, що відбулася на сцені Київської опери 1950 р. в постановці режисера Дмитра Смолича. На цей раз Михайлові Гришку доручили роль «похмурого й жорстокого феодала», «розбещеного <...> поміщицького сина шляхтича Януша» [6, арк. 28–29]. І досвідчений артист чудово з нею впорався, що відзначили рецензенти [6, арк. 28–29]. На той час співак уже досяг настільки високої майстерності та статусу, що

композитор Костянтин Данькевич, працюючи над оперою «Богдан Хмельницький», бачив у головній ролі тільки його [2, с. 196]. Щоправда, сам твір на сьогодні втратив актуальність, оскільки створювався на початку 1950-х рр. як типовий пропагандистський продукт доби сталінізму до 300-ліття так званого воз'єднання України з Росією. Більше того, оперу після прем'єри в Москві на Декаді української літератури та мистецтва було розкритиковано у виданні «Правда», де серед помилок виявили «значні ідейні недоліки в лібрето» [1, с. 115–116], хоча її сюжет не ґрунтувався на достовірних історичних подіях. Втім, роботу Михайла Гришка не можна назвати невдалою. Достатньо лише поглянути на світлину артиста в костюмі і гримі Богдана Хмельницького, аби дійти висновку, що образ вийшов дуже переконливим [2, с. 202].

Отже, доробок Михайла Гришка в київський період його творчості вийшов досить вагомим, адже, окрім партій у новостворених операх на пропагандистські сюжети, які на сьогодні втратили актуальність та зійшли зі сцени, він включав і ролі в перевірених часом класиці. Завдяки насиченій сценічно-виконавській діяльності співак набув досвіду характерного актора, здатного зіграти будь-яку роль. І це принесло йому заслужений успіх. Талант Михайла Гришка ми шануємо і нині, адже його мистецький спадок є національним надбанням. Безумовно, ім'я артиста назавжди вписане в історію Київської опери й українського вокального мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Берегова О. Костянтин Данькевич. Парадокси творчої біографії. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2016. Вип. 114. С. 110–125.
2. Матюшенко С. П. До 110-річчя від дня народження Михайла Гришка. *Архіви України*. 2011. № 1. С. 196–204.
3. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 329. 431 арк.
4. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 333. 115 арк.
5. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 334. 208 арк.
6. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 417. 31 арк.